

Column: In gesprek met januari 2015

“Sommige leraren vinden het moeilijk om met hun klas te spreken over de Holocaust, over antisemitisme, discriminatie van Joden, zigeuners en homoseksuelen. Er zijn kinderen die hun vingers in de oren stoppen of met hun rug naar het bord gaan zitten. En leraren durven dan het gesprek niet meer aan....”

“Minister Bussemaker dringt er op aan dat scholen in deze tijd extra aandacht besteden aan discriminatie van Joden en homoseksuelen...”

Deze berichten trof ik een dezer dagen aan in de krant en het raakte mij diep. Hoe is het mogelijk dat we 73 jaar nadat Korczak en zijn tweehonderd kinderen werden weggevoerd en vergast, dit niet meer durven te vertellen? Hoe kan het dat kinderen dit verhaal niet willen horen en respectloos roepen dat je als leraar je mond moet houden? Dat het allemaal leugens zijn, verzonnen door de geheime dienst van een of ander land!

Hoe leren we ook deze kinderen respect?

Misschien kunnen we pas in gesprek komen met sommige kinderen wanneer we eerst durven luisteren naar hun eigen verhalen van discriminatie. Hoe voel jij je als moslimjongere vandaag, hier en nu in Nederland, hier bij ons in deze klas? Wat maak jij als Antilliaanse jongere mee als je in een winkel rondloopt en kleding zoekt?

Wat voel jij als jouw sollicitatiebrief voor de twintigste keer opzij geschoven is omdat jij jouw arabische achternaam gewoon hebt opgeschreven? Zal ik dan toch maar gewoon een Nederlandse naam gebruiken? (Ook Janusz Korczak nam niet voor niets zo'n echte Poolse naam aan!)

Tegen jou zeiden ze bij de supermarkt dat ze geen vakkenvullers meer nodig hadden, maar toen jouw blanke Nederlandse klasgenoot een dag later ging vragen mocht hij direct komen. Op de basisschool schatten ze jou altijd lager in dan je klasgenoten die uit zo'n keurig net Nederlands middenstandgezin komen. Laten we eerst maar eens vmbo proberen.... Niets mis met die vmbo hoor, maar dat zeiden ze tegen je broertje ook en die is tenslotte via vele omwegen toch nog gaan studeren op een hogeschool.

Als we echt in gesprek willen komen met onze leerlingen, dan moeten we eerst onze eigen gekleurde bril afzetten en oog krijgen voor de respectloosheid waarmee vele kinderen (en hun ouders) in onze samenleving worden behandeld. Natuurlijk, het is van groot belang om respect te vragen voor Joden en homoseksuelen; antisemitisme en homohaat moeten met alle middelen bestreden worden. En één van de krachtigste middelen is: het recht op respect om te zijn wie je bent!

Wanneer de kinderen die nu niet willen luisteren en hun vingers in de oren stoppen zelf zullen ervaren hoe zij met respect behandeld worden in de klas, op school, op straat en in de winkel, hoe er geluisterd wordt naar hun pijn... dan zullen zij uiteindelijk ook respect op leren brengen voor de ander die een keppeltje draagt...

Wellicht kunnen we op school het verhaal van Korczak en zijn kinderen vertellen, dan lukt het misschien om in gesprek te komen met kinderen, die echt alles weten over

discriminatie, maar die nog geen weg gevonden hebben hoe zij hier mee om moeten gaan.

Dit is niet alleen een opdracht voor leraren, maar ook voor politici. Wie weet staat er dan binnenkort in de krant "Minister Bussemaker dringt er op aan dat scholen in deze tijd extra aandacht besteden aan respect voor Islamieten, Joden, Christenen, homoseksuelen, vrouwen, mannen, kinderen...."

(arie de bruin)

Column: Een kind alleen op straat? Bel 911! april 2015

Is het verwaarlozing om een kind zelf de wereld te laten ontdekken? Alexander en Danielle Meitiv kregen een berisping van de Kinderbescherming in de VS omdat ze hun kinderen alleen naar huis laten lopen.

Dit bericht stond op 1 april in NRC Handelsblad. Eerst vermoedde ik nog een aprilgrap, maar het bleek realiteit in de wereld van nu. De Kinderbescherming heeft Danielle en Alexander vorige maand formeel berispt wegens 'verwaarlozing'. Het echtpaar is in beroep gegaan, maar kan in het ergste geval de ouderlijke macht kwijtraken over de kinderen.

Heel Amerika kent Danielle en Alexander Meitiv als de *free range parents*, de 'vrije-uitloopouders'. Zij hebben besloten hun kinderen te laten spelen, hen zelfstandigheid te leren en te leren omgaan met risico's.

Kinderen die zelf hun wereld ontdekken, alleen hun gang kunnen gaan is ondenkbaar geworden in het Amerika van nu. Een moeder uit New York die haar 9-jarige dochter alleen met de metro liet gaan, kreeg van een tabloid de titel 'America's Worst Mom'. Het kan bovendien strafbaar zijn. Een moeder in South Carolina kreeg een celstraf nadat ze haar dochter, ook 9, zonder toezicht in de speeltuin had laten spelen.

Misschien zijn dit de uitwassen, maar het toont de trend, die we ook in Europa tegenkomen: Kinderen zijn onmondige wezens, zelfstandig niet in staat tot enig goed, zij kennen de gevaren niet en alleen onder toezicht van volwassenen komen zij tot enige ontwikkeling; zij moeten constant in de gaten gehouden worden. Het zijn wel onze prinsesjes en prinsesjes, we hebben hoge verwachtingen van hen en we zullen er bovenop zitten om ervoor te zorgen dat zij aan die verwachtingen voldoen!

Kinderen groeien hier op in de meest veilige samenleving uit de geschiedenis, en toch zijn we als de dood dat hen iets overkomt en zetten we hen onder de stolp van onze eigen angst.

Korczak schreef ooit: "Uit angst voor de dood van het kind, ontnemen wij hem het leven". (UIT: J.Korczak, Hoe houd je van een kind). En inderdaad, dat is hier precies aan de hand, niet alleen in Amerika, maar ook in ons land. De ruimte voor kinderen om zelf de wereld te ontdekken wordt steeds meer ingeperkt. We scheppen weliswaar een eindeloze

nieuwe virtuele ruimte voor kinderen die ze via hun I-pad of tablet mogen verkennen, maar alles wat daar te ontdekken valt hebben wij als volwassenen al voor hen ontdekt en erin gestopt. Maar alleen of met je vriendjes erop uit trekken in de èchte wereld, de natuur in of op de fiets de buurt verkennen is er niet meer bij! Je eigen taal ontdekken in jouw tempo kan ook niet, zelfs als je drie jaar bent, gaan wij al methodisch aan de slag om te zorgen dat jij precies de woordenschat krijgt die wij verantwoord vinden.

Het is goed om weer eens te rade te gaan bij Korczak die zijn kinderen zelfs in de meest onveilige omgeving van het getto ruimte bood: "Een opvoeder, die elke onaangename verrassing wil vermijden, die niet verantwoordelijk wil zijn voor dingen die nu eenmaal gebeuren kunnen, is voor kinderen een tiran".

Ik eindig deze column daarom met een parafrase hierop: 'Een samenleving, die elke onaangename verrassing wil vermijden, die niet verantwoordelijk wil zijn voor dingen die nu eenmaal gebeuren kunnen, is voor kinderen een dictatuur!' Misschien kunnen wij zo hier en daar zones creëren waarin zij wel vrij kunnen zijn en recht hebben op hun eigen blauwe plekken.

(Arie de Bruin)

Column: Dreigend faillissement voor ROC Leiden?

juni 2015

Gelukkig, het is er niet van gekomen.... maar vorige week stond dit in de krant: *ROC Leiden kwam in de financiële problemen door de bouw van twee gigantische schoolgebouwen. Bestuurders deden daarvoor namelijk hoge investeringen en gingen ingewikkelde financiële constructies aan.*

De minister benadrukte vandaag dat bij een faillissement bijna 9.000 leerlingen op straat komen te staan. Voor hen zal zij een nieuwe plek moeten vinden. En qua timing helpt de zomervakantie daar niet bij. (Bron: NRC)

De opvoeding van kinderen is in onze tijd business geworden. In het onderwijs, kinderopvang en jeugdzorg draait het blijkbaar in de eerste plaats om geld. Bestuurders die soms weinig affiniteit hebben met opvoeding, die tijdens hun dagelijks werk nauwelijks kinderen tegen komen, nemen allerlei beslissingen over.... geld. Economische redeneringen met financiële belangen! En als je daarbij het belang van de kinderen die aan jouw zorg zijn toevertrouwd niet leidend laat zijn, kan het vòòrkomen dat de school zomaar failliet gaat en kinderen "op straat komen te staan".

Natuurlijk heb je geld als middel nodig, maar het kan toch nooit doorslaggevend worden in een school. En toch is dit momenteel in veel pedagogische organisaties het geval. Zou er in het weeshuis van Korczak ooit sprake geweest zijn van een faillissement waarbij de kinderen op straat zouden komen te staan? Toen er in het ghetto inderdaad een gigantisch gebrek was aan geld en eten voor de kinderen, trok Korczak er dagelijks op uit om bij de rijken te bedelen voor zijn kinderen. Maar er was toch geen haar op zijn hoofd die er over dacht om de kinderen hier de dupe van te laten zijn. Of er nou geld zou

komen of niet, hij ging voor zijn kinderen door het vuur. Ik zie het de bestuurders van ROC Leiden nog niet doen!

Nu twijfel ik niet aan de moeite die het management gedaan zal hebben om dat faillissement te voorkomen; zij zullen heus wel slapeloze nachten hebben gehad. Maar het grote probleem is dat hun pedagogische visie (zo die er al is) niet leidend is in hun dagelijks werk. Er zijn verschillende werelden ontstaan, waarbij de ene wereld over de andere beslist en waar men geen idee meer heeft waar het feitelijk om zou moeten gaan. Om dat te voorkomen zorgde Korczak er voor dat hij nooit *de directeur op afstand* zou worden. Hij woonde in het weeshuis, had een klein kamertje op zolder. Hij was altijd direct bij het primaire proces betrokken, hij bracht kinderen naar bed, las verhalen voor, hielp bij het schoonmaken en tafel opruimen en troostte kinderen.

Wie leiding geeft aan een school of een andere organisatie die zich met de opvoeding van kinderen bezig houdt, moet zelf ook met kinderen omgaan. Dat zal het beleid aanzienlijk beïnvloeden, zodat pedagogische argumenten leidend zijn i.p.v. economische. *"Mijn jarenlange werkzaamheden hebben mij steeds duidelijker bevestigd dat kinderen respect, vertrouwen en een warm hart verdienen..... en dat dit werk inspirerend, vruchtbaar en mooi is"*

(UIT: J. Korczak, Het recht van het kind op respect, Amsterdam 2007)

Column: Empathie juli 2015

Op de Talmaschool in Rotterdam-Crooswijk werd een actie gehouden om kleding in te zamelen voor vluchtelingen. Aktay, een jongetje van 10, had zelf pas nieuwe kleren gekregen. Hij vond het niet goed dat de vluchtelingenkinderen alleen maar afgedankte kleding zouden krijgen. Hij gaf zijn nieuwe broek en trui! (zie: Jong010, de kinderkrant van Rotterdam, oktober 2015)

In schril contrast met dit prachtige gebaar staat het gedrag van veel politici. Naast die enkeling die al zo ver is afgedreven van de wortels van naastenliefde uit de joods-christelijke traditie (die hij notabene zegt te verdedigen!!) dat hij ook ,t liefst een grote muur om Nederland zou zetten, hoor ik een meerderheid van kamerleden pleiten voor een sobere ontvangst van vluchtelingen. Ze moeten het hier vooral niet leuk gaan vinden, je moet hen eigenlijk een beetje afschrikken zodat zij na een tijdje de biezen zullen pakken. Als het even kan moeten ze hun geluk maar ergens anders gaan zoeken.

Op school leren we kinderen zichzelf te verplaatsen in de gedachten en gevoelens van een ander. In groep 1 leren we een kleuter al dat hij niet zomaar het speelgoed van zijn klasgenootje af mag pakken. „Hoe zo jij het vinden als je vriendje.....“ We leren hen ook te delen: „Je kunt samen spelen met die mooie pop....“ De meeste kinderen voelen wel aan wat je bedoelt en zijn spontaan bereid hun blokkendoos te delen en samen een mooie toren te bouwen. Er zijn ook kinderen die van nature al de ander voor laten gaan en bescheiden wachten tot zij aan de beurt zijn of uitgenodigd worden om mee te spelen. Die kinderen stimuleren we om soms een beetje assertiever te worden, hoewel

we hun talent om te geven en te delen zeer waarderen! Voor „sociaal gedrag“ krijgen zij een „goed#“ of „uitstekend“.

In het vervolgonderwijs en het beroepsonderwijs staat het ontwikkelen van empathisch vermogen ook hoog in het vaandel. Wil je een goede horeca-medewerker worden, dan moet je je kunnen verplaatsen in de klant; wil je een goede leraar worden dan moet je je in kunnen leven in het denken en voelen van het kind. En een goede juf of meester leeft dit voor, vandaar dat veel kinderen bij zo'n juf of meester dat voorbeeldgedrag vanzelf overnemen.

Het grootste deel van onze politici is blijkbaar elk empathisch vermogen kwijt. Ik wil hen wel een beetje helpen. Stel: je komt uit een land waar alles plat gebombardeerd wordt, waar je geen idee meer hebt wie de vijand is; je ene dochter is al vermoord of verkracht, het bedrijf waar je werkte bestaat niet meer, het is van de aardbodem weggevaagd door een autobom, de school waar je kinderen op zaten is pas beschoten, er zijn nog enkele leerkrachten over die proberen er voor de overgebleven kinderen nog wat van te maken, je moet in een lange rij om brood te bemachtigen.... over een toekomst durf je nauwelijks meer te denken.... Je besluit al je spaargeld op te nemen en op weg te gaan. Ergens op deze wereld moet toch wel een plek zijn waar we veilig kunnen zijn, een land waar misschien voor onze kinderen een toekomst is?

Na veel omzwervingen en ontberingen kom je in Nederland. Je zoontje heeft nog een grote ontstoken wond van het scheermesjesprikkeldraad bij de Hongaarse grens.

Eindelijk ben je in Nederland. Gelukkig zijn er enkele mensen die je met open armen ontvangen. Maar er staat ook een waanzinnige meute buiten te schreeuwen. Je verstaat het gelukkig niet, maar een vriendelijke mevrouw vertaalt het voor je: „Geen asielzoekers hier... vol is vol... stuur ze terug“. Een echte blonde Hollander zegt: NUL.

Je snapt er allemaal niks van; gelukkig wordt hier niet geschoten en vallen er geen bommen. Je kinderen hebben al een paar vriendjes, ze spelen met bruine kinderen uit Eritrea. Je schrikt, ze spelen oorlogje....

Er staat een televisie in de sporthal. Je ziet heren en een enkele dame in een grote zaal met blauwe stoelen. Ze discussieren... het gaat over jou! Vanuit hun immense rijkdom hebben ze maar

een boodschap: bed, bad en brood.... zo sober mogelijk... je, ze zijn hier nou eenmaal, maar ze moeten vooral merken dat het hier niet leuk is, ze moeten zo snel mogelijk weer weg. Gelukkig zijn er in dit land ook kinderen zoals Aktay.

Column „Uit angst voor de dood van het kind, ontnemen we hem het ! even“ (Janusz Korczak), oktober 2015

Op alle scholen is een leerlingvolgsysteem (LVS) ingevoerd. Het is immers handig dat de kennis over de vorderingen van een kind niet uitsluitend in het hoofd van de meester of de juf te vinden is. Bovendien kunnen we dan jaar op jaar systematisch de stand van zaken aan collega's overdragen.

Dat begon zo'n dertig jaar geleden eenvoudig met het bijhouden van cijfers van repetities en het noteren van bijzonderheden over het kind. Maar al snel werd het aantal gegevens dat opgeslagen moest worden in het LVS uitgebreid met de resultaten van toetsen. De computer had inmiddels zijn intrede gedaan en dat gaf enorme voordelen: je kon eenvoudig tabellen, grafieken etc. maken, je hoefde zelf niet meer het gemiddelde uit te rekenen en er kon eindeloos veel opgeslagen worden. Nu zijn we al zover dat de computer allerlei conclusies voor jou kan trekken.

Al snel waren er uitgeverij die er brood in zagen; er zijn inmiddels vele standaardsystemen ontwikkeld in o.a. ESIS, Parnassys en niet te vergeten het CITO-LVS.

Die systemen bieden elk jaar nieuwe mogelijkheden, ze kunnen uitgebreid worden met de laatste versies. Bedrijven en adviseurs varen er wel bij, de markt ligt open, want een beetje directeur zorgt wel dat op zijn/haar school het meest geavanceerde en uitgebreide LVS te vinden is. Dat is ook handig, want allerlei instanties willen voortaan gegevens verzamelen uit jouw LVS. Bovendien zul je van de inspectie een behoorlijke reprimande krijgen, wanneer jouw school het niet op orde heeft.

Maar het is niet voldoende om al die data op te slaan in de computer; je moet er ook per kind een dossier van maken. Zeker voor kinderen waar 'iets mee is' moet je heel veel bijhouden en zelfs een „ontwikkelperspectief“ opstellen. Want als je hulp wilt invoeren, zul je toch heel wat moeten kunnen overleggen wil je in aanmerking komen voor financiering.

We spelen een beetje profeet: jij kunt in de toekomst kijken van dit kind, je weet al waar het over zes jaar moet eindigen. Uit angst iets te vergeten, houden we steeds meer bij, maken we de dossiers steeds ingewikkelder en dikker. Immers, interdisciplinaire commissies nemen aan de hand van dossiers allerlei beslissingen over een kind dat zij nooit gezien hebben.

We zijn zo bang geworden dat het mis kan gaan, dat we op voorhand alles willen controleren en bijhouden. Voortdurend zullen we toetsen en testen afnemen over allerlei ontwikkelingen en (leer)vorderingen om te zien of het kind aan onze standaardnorm voldoet. En al die resultaten kunnen we keurig bijhouden in ons LVS.

Met alle goede bedoelingen ontnemen we daarmee heel veel kinderen hun normale leven, hun eigen ontwikkeling en hun talenten. We ontnemen hen ook het recht om van hun eigen fouten te leren, zelf risico's te nemen en te ontdekken waar hun talenten liggen. Ze zijn al vastgepind in het door ons voorspelde ontwikkelperspectief.

Angst is een slechte raadgever. Misschien niet uit angst voor de werkelijke dood van het kind, maar uit angst voor fouten, risico's en mislukkingen, ontnemen we hem het leven. Want het gevolg van al die uitgebreide leerlingvolgsystemen laat zich raden: wat er eenmaal in zit, gaat er moeilijk uit. En zo kan het voorkomen dat de zwakke score uit groep 3 jou als kind jarenlang achtervolgt, want het verwachtingspatroon van al die leerkrachten daarna wordt mede bepaald door wat er allemaal in jouw LVS zit. De self fulfilling prophecy ligt op de loer! Zo wordt het vanzelf een achtervolgsysteem.

We ontnemen niet alleen kinderen het leven, maar ook veel leraren. Wij ontnemen hen hun passie voor onderwijs, hun passie om te werken met kinderen in plaats van als administrateur. Waar ik ook kom in het onderwijs, die klacht hoor ik overal, vooral van heel veel bevlogen mensen.

Zullen we de bakens dan maar eens verzetten en leraren en hun leerlingen het leven terug geven?! Wie durft? Angst is een slechte raadgever.

(arie de bruin)

Column "Grote mensen zijn niks beter" december 2015

Als ik zo rond kijk in de wereld zie ik mannen met kalashnikovs, piloten in straaljagers die bommen laten vallen, politie-agenten volledig ingepakt in kogel- en stenenwerend materiaal, huilende mensen bij een kapotgeschoten huis, een man in een bulldozer bezig dat huis plat te walsen, zwaarbewapende militairen in het centrum van Brussel, gesluierde mensen in een lange rij voor een hek van prikkeldraad....bezorgde gezichten van politici, mannen met stropdas die krachtige taal spreken, jongetjes die stenen gooien, soldaten die met scherp terug schieten...

En ik zie kinderen angstig in een rubberboot, dankbaar kijkend als ze een stukje brood krijgen van een vrijwilliger aan de Griekse kust, een kleutertje aan de hand van zijn moeder zeulend door Europa, een man met een baby op zijn arm wachtend in een rij bij de sporthal... vrouwen en mannen met vuisten roepend dat de grens dicht moet...

Ik zie ook mensen die mooie dingen doen, die brood uitdelen, die spelen met kinderen.

Allemaal mensen die ooit werden opgevoed met het idee dat je als kind het onderscheid tussen goed en kwaad nog niet kent, dat jou dat aangeleerd moet worden en dat het dan later "als je groot bent" steeds beter zal gaan. Want grote mensen weten dat verschil wel.

Maar "grote mensen zijn niks beter", zoals Janusz Korczak al in zijn boek "Als ik weer klein ben" schreef. Hij keerde het ook niet om, want kinderen zijn ook niks beter. "Onder kinderen bevinden zich net zoveel domkoppen als onder volwassenen, en ook net zoveel criminelen", schrijft hij.

Het "kwaad" zit op de een of andere manier in mensen, of ze nou groot zijn of klein. Maar, het "goed" zit daar gelukkig ook en die twee zijn voortdurend met elkaar in gevecht.

Ieder mens kent dit gevecht in zichzelf

Misschien zit het probleem juist in het feit dat volwassenen nog steeds met het idee rondlopen dat zij dat bij anderen moeten bestrijden in plaats van bij zichzelf; dat doen ze dan bij voorkeur bij kinderen. En als die kinderen groot zijn, dan denken ze dat zij het als volwassene weer bij hun kinderen moeten bestrijden in plaats van bij zichzelf.

Korczak leert ons een betere weg. Hij schrijft het volgende:

Een kinderziel zit net zo in elkaar als onze ziel, vol vergelijkbare tegenstellingen in een tragische worsteling met het eeuwige probleem: ik wil wel, maar ik kan niet, ik weet dat het moet, maar het lukt me niet.

Een opvoeder die de opvoeding er bij een kind niet inslaat maar het vrij leert kiezen, die het kind niet aan de hand meesleurt maar het op eigen benen leert staan, die het kind niet in verdrukking brengt maar het vormt, die niet dicteert, maar onderricht, die niet eist maar vraagt, zo'n opvoeder maakt samen met het kind vele ontroerende ogenblikken mee, hij zal vaak met tranen in zijn ogen zien hoe engel en duivel elkaar bestrijden, waarbij de witte engel zal triomferen."

(UIT: J. Korczak, "Hoe houd je van een kind")